

Лекція № 4: «Академічна система навчання»

Навчальна мета: ознайомити із становленням та розвитком педагогічної системи викладання в художніх академіях Флоренції, Риму, Болоньї, а також з методами викладання малювання братів Дюпюї, Пітера Пауля Рубенса, братів Карраччі.

Використана література:

1. *Ростовцев Н.Н. Очерки по истории методов преподавания рисунка: Учебное пособие. М.: Изобраз. искусство, 1983. – 288 с., 193 ил.*

План лекції:

1. **Становлення академічної системи художньої освіти та естетичного виховання (XVII ст.)**
2. **Методи викладання малювання у XVIII-першій половині XIX ст.**
3. **Методи викладання малювання наприкінці XIX ст.**

1. Становлення академічної системи художньої освіти та естетичного виховання (XVII ст.)

XVII ст. – період становлення рисунка як навчальної дисципліни і розвитку нової педагогічної системи викладання – **академічної**. Характерною особливістю цього часу є створення спеціальних державних навчальних закладів – академій мистецтв і художніх шкіл.

Початок академічної системи навчання був закладений приватними школами Просперо Фонтани і Кальварта, Академією рисунка у Флоренції (1563 рік заснування), Академією Святого Луки в Римі (1577 рік заснування). Однією із відомих була Болонська художня Академія, заснована Людовіком Карраччі і його двоюрідними братами – Агюстіно і Аннібале.

Заслуга братів Карраччі полягає в тому, що вони відчували потребу у створенні і розробці спеціальної системи навчання різним мистецтвам. Вони вперше стали розглядати рисунок як серйозний і самостійний навчальний предмет.

Система навчання рисунку в «Академії ставших на вірний шлях» братів Карраччі була наступною: спершу учні знайомились з елементарними прийомами малювання, потім переходили до малювання «зразків», наступним етапом було малювання гіпсів, завершувалось навчання – малюванням живої натури (досконало вивчалась анатомія людини).

Потрібно також відзначити, що, в цій академії, вперше в історії навчання рисунка, були введені нагороди за краще виконання навчальної роботи.

За прикладом та принципами організації навчання братів Карраччі стали відкриватись державні академії:

- Королівська академія живопису та скульптури в Парижі (1648 р.),
- Художня Академія в Римі (1660 р.),
- Художня академія у Відні (1662 р.),
- Художня академія в Берліні (1696 р.),
- Академія трьох знатних художеств при Московському університеті (1757 р.),
- Академія Сан-Фернандо в Мадриді (1758 р.),
- Художня академія в Лондоні (1768 р.).

Всі ці академії ставили собі за мету – серйозну підготовку в галузі образотворчого мистецтва. Вони виховували молодь на прикладах високого мистецтва художників Античної Греції і майстрів епохи Відродження.

Поряд з державними академіями продовжували існувати і приватні школи, де учні отримували досить міцну професійну підготовку. Найбільшою і добре обладнаною навчальними посібниками була майстерня великого фламандського художника **Пітера Пауля Рубенса** (1577-1640 р.р.). Навчаючи рисунку, Рубенс намагався наочно показати прийоми роботи, технічні можливості матеріалу, конструктивну закономірність будови форми. Поправляючи учню навчальний рисунок, Рубенс супроводжував роботу чіткими і детальними поясненнями. Особливо велике значення, під час навчання, він надавав науковим доказам законів перспективи, закономірностям розподілу світла, вивченню анатомічної будови людського тіла.

Недоліком Академічної системи навчання того періоду було те, що зовсім не звертали увагу на індивідуальність юного художника. Все мистецтво підпорядковувалось інтересам нації, держави, монархії, а також ідеалізувало природу і людину. Прикладом може слугувати діяльність французького художника II половини XVII ст. Лебрена, який був призначений першим живописцем короля і завдяки його відданій праці Франція стала художнім центром Західної Європи.

2. Методи викладання малювання у XVIII-першій половині XIX ст.

Починаючи з XVIII ст. і до II половини XIX ст., художні академії Франції, Англії, Росії і Німеччини переживають свій «золотий вік». Методика навчання в цих навчальних закладах будувалась на наукових основах. Девізом цієї епохи можна вважати вислів: «Мистецтво, успіх художника – це не дар Божий, а результат наукового пізнання і серйозної праці».

Якщо академізм II половини XVII ст. виражався через перевагу і панування розуму над почуттями, вносив дисциплінарне начало в мистецтво і творчість, спонукав до догматизму, то у XVIII ст. розпочалась боротьба проти суворих догм і канонізованих форм. Прогресивні художники підхоплювали революційні ідеї – свободи і виступали за правдиве відтворення життя.

Гете вказує, початківець повинен вивчати і живу природу і правила та закони мистецтва, бо художник, який не знає цих правил, веде свою роботу наосліп. Штовхаючи учня без художньої освіти до природи, його віддаляють одночасно і від природи і від мистецтва. Велике значення Гете надає методичному керівництву і провідній ролі педагога в організації освітнього процесу.

Академічна система художньої освіти сприяла і розвитку теорії викладання малювання. В період з кінця XVII ст. і до початку II половини XIX ст. видається велика кількість різноманітних методичних посібників з рисунка – підручників, інструкцій, самоучителів, посібників:

- **Жомблер Ш.-А.** «Методика навчання малюванню» (Париж, 1754) – посібник з перспективного малювання;
- **Тібо Ж.-Т.** «Застосування лінійної перспективи в малюнку» (Париж, 1827) – посібник з малювання пейзажу;
- **Івон Адольф** «Методика малювання для шкіл і ліцеїв» (Париж, 1867) – посібник з малювання людської фігури;
- **Барга Ш.** «Посібник з малювання» (Париж, 1868) – посібник з малювання людини і зображення тварин;
- **Жюльєн** «Посібник в таблицях для малювання», де наочно показано як набути техніки штрихування.

В 1836 р. в Парижі Олександр і Фердинанд Дюпої заснували безкоштовну школу малювання для учнів та ремісників. В цій школі брати розробили свою методику

навчання малюванню за спеціальними моделями. Фердинанд розробляв методику початкового навчання, а Олександр – малювання голови і фігури людини. Моделі Фердинанда були виконані каркасно – з дроту товщиною 5 мм і пофарбовані білою фарбою, допоміжні частини – червоною. Основою методики братів Дюпюї було правило – починати зображення не з частин, а із загального – з великої форми.

Отже, з кінця XVIII ст. і до II половини XIX ст. академічний рисунок в художніх академіях піднімається до небувалих вершин, а з II половини XIX ст. починає втрачати свою суворість, чіткість. Більше уваги починають приділяти зовнішнім ефектам, технічній довершеності, саме тому чіткість конструктивної будови форми стала низькою.

3. *Методи викладання малювання наприкінці XIX ст.*

В II половині XIX ст. цікавість до питань методики викладання малювання помітно слабшає. Багато педагогів стали викладати без всякої методики, вони взагалі перестали розкривати академічні положення реалістичного малюнка, даючи можливість учню самостійно вирішувати складні завдання.

З появою імпресіонізму чітка система навчання малюванню руйнується, починає втрачатись конкретика завдань, методика викладання характеризується відсутністю чітких дидактичних принципів. На всі зауваження викладача, щодо правильного ведення роботи, учень дозволяв собі відповідати лише однією фразою: «Я так бачу!» Молодь стала захоплюватись виразною лінією, соковитим штрихом, рисунок набував характеру емоційного начерку. Вивчення натури, пізнання закономірностей її будови, підмінялось враженням від натури.

Наприкінці XIX ст. у багатьох містах Європи почали відкриватись художні студії, які називали себе «академіями». Якщо академічна школа I половини XIX ст. була справжньою серйозною школою малювання, то з II половини XIX ст. починає розвиватись метод вільної студійної роботи. Така приватна студія мала вигляд просторої зали із великим вікном майже на всю стіну. «Студентів» у такій залі булодесь 50 осіб, які не поділялись за віком на курси. Атмосфера для роботи в студії була недопустимою: відсутність дисципліни і порядку, постійний шум. В центрі зали розміщувався дерев'яний подіум, на якому встановлювали оголену натуру. Ніяких конкретних навчальних завдань не ставилось. Кожний студент намагався ясраво продемонструвати свій талант. Такий студійний метод роботи був розрахований на дуже здібних художників. Недосвідчений початківець тут не міг отримати необхідних знань, навчитися чіткої системи ведення малюнка.

Але серед приватних студій-ательє, були і такі в яких досить непогано було поставлене викладання малювання:

- приватна школа угорського живописця Ш. Холлоши;
- школа югославського художника-педагога А. Ашбе.

В цих школах відстоювалися принципи реалістичного мистецтва. Але майже вся система і методика викладання того періоду була спрямована на розвиток «індивідуальності кожного учня», недоторканності його художньо-творчої особистості. Роботи послідовників «нового мистецтва» демонстрували на виставках відсутність будь-якої культури і навіть елементарної грамоти.

**Тестові завдання до теми
«Академічна система навчання»:**

№ з/п	Запитання	Варіанти відповідей
1.	Становлення академічної системи художньої освіти розпочалось в період:	А) XVII ст. Б) XVIII ст. В) XIX ст.
2.	Характерною особливістю мистецтва XVII - XIX ст. є створення та діяльність таких навчальних закладів як:	А) мистецькі коледжі Б) художні академії В) ремісничі майстерні
3.	Засновниками художнього навчального закладу «Академії ставших на вірний шлях» в Болоньї стали брати:	А) ван Ейки Б) Дюпюї В) Карраччі
4.	В 1836 р. в Парижі була відкрита безкоштовна школа малювання братами:	А) ван Ейки Б) Дюпюї В) Карраччі
5.	Створенням і розробкою спеціальної системи навчання різним мистецтвам в XVII ст. займались брати:	А) ван Ейки Б) Дюпюї В) Карраччі
6.	Хто вперше в історії навчання малюванню ввів у своєму навчальному закладі нагороди за краще виконання навчальної роботи:	А) брати ван Ейки Б) брати Дюпюї В) брати Карраччі
7.	Мистецькі навчальні заклади XVII- XVIII ст. ставили за мету надати...	А) теоретичні знання в галузі образотворчого мистецтва Б) початкову художню освіту В) ґрунтовні заняття і практичні навички з образотворчого мистецтва
8.	Система навчання малюванню братів Карраччі будувалась за принципом:	А) від простого до складного Б) від складного до простого В) від малого до великого
9.	Основою методики братів Дюпюї було правило: починати зображення з...	А) цікавої основної деталі Б) великої загальної форми В) середини аркуша
10.	Естетичне виховання молоді в XVII- XVIII ст. відбувалось на прикладах високого мистецтва художників таких епох, як...	А) Стародавнього Єгипту та Риму Б) Середньовіччя і Відродження В) Античної Греції і Відродження
11.	Представником мистецтва якої країни є відомий художник і педагог Пітер Пауль Рубенс?	А) Фландрії Б) Іспанії В) Голландії
12.	Пітер Пауль Рубенс навчав своїх учнів у...	А) приватній школі Б) власній майстерні В) художній академії
13.	Характерною особливістю методики Пітера Пауля Рубенса був метод:	А) копіювання зразків Б) малювання по пам'яті В) наочного показу прийомів роботи
14.	Академічна система навчання базувалась на...	А) наукових основах Б) прогресивних революційних ідеях В) власних відчуттях
15.	«Золотим віком» академічної системи навчання був період:	А) XVII ст. Б) XVIII ст. і початок XIX ст. В) кінець XIX ст.
16.	Академічна система навчання пріоритетним в організації навчального процесу вважає..	А) бажання батьків Б) ініціативність учнів В) керівну роль вчителя

17.	Академізм сприяв розвитку теорії...	А) методів навчання образотворчого мистецтва Б) філософських вчень В) революційних ідей
18.	Академічна система художньої освіти сприяла інтенсивному видавництву різноманітних...	А) методичних посібників Б) теоретичних трактатів В) каталогів виставок
19.	Моделі Фердинанда Дюпюї були виконані з...	А) картону Б) дроту В) гіпсу
20.	Академічна система навчання відстоювала принципи...	А) декоративно-прикладного мистецтва Б) абстрактного мистецтва В) реалістичного мистецтва
21.	Академізм характеризується...	А) чіткою конструктивною будовою зображення Б) зовнішніми ефектами В) стилізацією і схематизацією форми
22.	Відмова від конструктивного розбору форми відбулась в період:	А) XVII ст. Б) XVIII ст. і на початку XIX ст. В) другої половини XIX ст.
23.	В цей період більше уваги починають надавати зовнішнім ефектам та технічній завершеності рисунка...	А) XVII ст. Б) XVIII ст. і на початку XIX ст. В) друга половина XIX ст.
24.	Метод вільної студійної роботи розвивався в...	А) художніх академіях Б) ремісничих майстернях В) студіях-ательє
25.	Студійний метод роботи розрахований на...	А) талановитих художників Б) недосвідчених студентів В) учнів-початківців

Ключ до тестового завдання

№ запитання	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Правильна відповідь	А	Б	В	Б	В	В	В	А	Б	В	А	Б	В

№ запитання	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	
Правильна відповідь	А	Б	В	А	А	Б	В	А	В	В	В	А	

Оцінювання якості виконання тесту здійснюється за допомогою коефіцієнту засвоєння: $K = N:P$, де N – кількість правильних відповідей (балів), P – загальна кількість тестових завдань. Правильна відповідь на одне тестове завдання = 1 бал, неправильна – 0 балів.

Критерії визначення оцінок

Оцінка	Коефіцієнт засвоєння	Кількість правильних відповідей
«відмінно»	$K > 0,9$	23-25 балів
«добре»	$K = 0,8 \dots 0,9$	20-22 балів
«задовільно»	$K = 0,7 \dots 0,79$	18-19 балів
«незадовільно»	$K < 0,7$	17 і менше балів